

Теорія та історія держави і права

УДК 340.12

Медведська Вікторія Валеріївна

*аспірант кафедри міжнародного права та порівняльного правознавства
Національного університету біоресурсів і природокористування України*

Медведская Виктория Валерьевна

*аспирант кафедры международного права и сравнительного правоведения
Национального университета биоресурсов и природопользования Украины*

Medvedska Viktoriia

*Graduate Student of the Department of International Law and Comparative Law
National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine*

ІСТОРИКО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ ПЕРЕДУМОВ ВИНИКНЕННЯ

ДОМАШНЬОГО НАСИЛЬСТВА ЩОДО ЖІНОК

ІСТОРИКО-ПРАВОВОЙ АСПЕКТ ПРЕДПОСЫЛОК

ВОЗНИКНОВЕННЯ ДОМАШНЕГО НАСИЛИЯ В ОТНОШЕНИИ

ЖЕНЩИН

HISTORICAL AND LEGAL ASPECT OF THE PRECONDITIONS FOR

THE EMERGENCE OF DOMESTIC VIOLENCE AGAINST WOMEN

***Анотація.** Упродовж останніх десятиліть проблематика гендерної рівноваги та протидії дискримінації за статевою ознакою набула широкої популярності в усіх розвинених країнах світу, таким чином певною мірою відображаючи рівень розвитку суспільства, котрого досягла та чи інша держава.*

За даними, наведеними Всесвітньою організацією охорони здоров'я, кожна шоста жінка зазнала насильства в сім'ї.

У статті здійснено аналіз наукових праць з точки зору дослідження історичних аспектів передумов виникнення домашнього насильства щодо жінок як складного та історично стійкого явища. Проаналізовано

нормативні документи різних епох і за часів перебування України у складі інших держав, унаслідок чого встановлено, що проблема домашнього насильства існувала завжди, незалежно від еволюційного ступеня суспільства в той чи інший час.

Аналіз історичних джерел свідчить, що гендерне насильство завжди було частиною існування людства. Його різноманітні початки простежуються з глибокої давнини. Вже тоді жінка мала в суспільстві становище поневоленої людини.

Зроблено висновок, що жінка, починаючи з часів існування Скіфської держави, займала залежне становище від чоловіка та зазнавала різноманітних проявів гендерної нерівності, таких як: відсутність прав на власність і спадщину; можливість купівлі та викрадення жінки, передання у тимчасове рабство, заставу та найм; обмеження підстав розірвання шлюбу за волевиявленням дружини; встановлення інституту опіки над жінкою.

Визначено, що для подолання домашнього насильства потрібно: достатньо часу; прийняття досконалої законодавчої бази, яка б гарантувала належний захист потерпілим від домашнього насильства; створення органів, покликаних забезпечити своєчасне реагування держави на випадки домашнього насильства; вжиття превентивних заходів з метою попередження домашнього насильства тощо.

Ключові слова: *домашнє насильство, гендерне насильство, генезис насильства в сім'ї, нерівне становище жінки.*

Анотація. *На протязі десятиліть проблематика гендерного рівноважия и противодействия дискриминации по половому признаку приобрела широкую популярность во всех развитых странах мира, таким образом в определенной степени отражая уровень развития общества, которого достигла или иное государство.*

По данным, приведенным Всемирной организацией здравоохранения, каждая шестая женщина подверглась насилию в семье.

В статье осуществлен анализ научных трудов с точки зрения исследования исторических аспектов предпосылок возникновения домашнего насилия в отношении женщин как сложного и исторически устойчивого явления. Проанализированы нормативные документы разных эпох и во время пребывания Украины в составе других государств, в результате чего установлено, что проблема домашнего насилия существовала всегда, независимо от эволюционной степени общества в то или иное время.

Анализ исторических источников показывает, что гендерное насилие всегда было частью существования человечества. Его разнообразные начала прослеживаются с глубокой древности. Уже тогда женщина имела в обществе положение поработанной человека.

Сделан вывод, что женщина, начиная со времен существования Скифского государства, занимала зависимое положение от мужчины и испытывала различных проявлений гендерного неравенства, таких как: отсутствие прав на собственность и наследство; возможность покупки и похищение женщины, передачи во временное рабство, залог и аренду; ограничение оснований расторжения брака за волеизъявлением жены; установление института опеки над женщиной.

Определено, что для преодоления домашнего насилия нужно: достаточно времени; принятия совершенной законодательной базы, которая бы гарантировала надлежащую защиту пострадавшим от домашнего насилия; создание органов, призванных обеспечить своевременное реагирование государства на случаи домашнего насилия; принятия превентивных мер с целью предупреждения домашнего насилия и тому подобное.

Ключевые слова: домашнее насилие, гендерное насилие, генезис насилия в семье, неравное положение женщины.

Summary. In recent decades, the issue of gender balance and combating sex discrimination has become widespread in all developed countries, thus to some extent reflecting the level of development of society achieved by a country.

According to the World Health Organization, one in six women has experienced domestic violence.

The article analyzes scientific works in terms of studying the historical aspects of the preconditions for the emergence of domestic violence against women as a complex and historically stable phenomenon. Normative documents of different epochs and during Ukraine's stay in other states are analyzed, as a result of which it is established that the problem of domestic violence has always existed, regardless of the evolutionary stage of society at one time or another.

Analysis of historical sources shows that gender-based violence has always been a part of human existence. Its various origins can be traced back to antiquity. Even then, women had the status of enslaved people in society.

It is concluded that women, since the existence of the Scythian state, have been dependent on men and have experienced various manifestations of gender inequality, such as: lack of property rights and inheritance; the possibility of buying and abducting a woman, transfer to temporary slavery, bail and employment; restriction of the grounds for divorce at the will of the wife; establishment of the institution of guardianship over women.

It is concluded that women, since the existence of the Scythian state, have been dependent on men and have experienced various manifestations of gender inequality, such as: lack of property rights and inheritance; the possibility of buying and abducting a woman, transfer to temporary slavery, bail and employment; restriction of the grounds for divorce at the will of the wife; establishment of the institution of guardianship over women.

Key words: *domestic violence, gender violence, genesis of domestic violence, unequal position of women.*

Постановка проблеми. Проблемі домашнього насильства в Україні останнім часом привернуто значну увагу, і це не випадково. Статистичні дані свідчать, що кожна 5 жінка стикалася з тією чи іншою формою насильства, страждають від цього і чоловіки. Втім, 90 % постраждалих від насильства – саме жінки. Протягом 2019 року зафіксовано понад 130 тис звернень громадян з приводу домашнього насильства, що на 15 % більше у порівнянні з аналогічним періодом минулого року, з них 88 % - від жінок, 10 % - від чоловіків та 2 % - від дітей [1]. За даними Єдиного державного реєстру судових рішень, з січня по грудень 2019 року в Україні судами першої інстанції були прийняті 291 вирок у кримінальних справах щодо домашнього насильства, а за аналогічний період 2020 року - 1152 судових рішень, що свідчить про існування обґрунтованої проблеми домашнього насильства та необхідність її вирішення.

Чи не вперше проблема домашнього насильства в Україні, зокрема щодо жінок, висвітлена у рішенні Європейського Суду з прав людини від 03 вересня 2020 року у справі «Левчук проти України», в якому Суд визнав порушення права скаржниці на повагу до приватного і сімейного життя і встановив, що держава не виконала свої зобов'язання з ефективного захисту її від домашнього насильства [2]. Суд дійшов висновку, що, «відхиляючи позов заявниці про виселення (її колишнього чоловіка), відповідно до статті 116 Житлового кодексу, яка, як пояснив уряд, в принципі є належним засобом захисту для її справи, національні судові органи не проводили всебічного аналізу ситуації та ризику майбутнього психологічного та фізичного насильства, з якими стикалися заявниця та її діти». Суд також зазначив, що провадження тривало понад два роки на трьох рівнях юрисдикції, протягом яких заявниця та її діти залишалися під

загрозою подальшого насильства... Тому не було досягнуто справедливого балансу між усіма конкуруючими приватними інтересами. Відповідь цивільних судів на позов заявниці про виселення її колишнього чоловіка не відповідала позитивному зобов'язанню держави забезпечити ефективний захист заявниці від домашнього насильства...». Також Суд наголосив, що проблема домашнього насильства, яке може приймати різні форми - від фізичного насильства до сексуального, економічного, емоційного або словесного зловживання, виходить за межі обставин конкретної справи. Це загальна проблема, яка в тій чи іншій мірі зачіпає всі держави-члени, і яка не завжди впливає на поверхню, оскільки вона часто має місце в особистих стосунках або замкнених ланцюгах.

На сьогодні нагальною є необхідність вивчення генезису домашнього насильства шляхом дослідження наукових, історичних джерел, законодавства на території сучасної України задля подальшого визначення чинників і шляхів подолання такого негативного явища.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Порухенням прав людини у вигляді вчинення насильницьких дій, у тому числі щодо жінок, присвятили свої дослідження такі науковці як Н. Аніщук [3, 5, 13], В. Бондаровська [21], І. Бухтіярова [7], О. Бухтіяров [7], А. Волощук [9], А. Галай [20], В. Галай [20], Л. Головка [20], О. Кочеміровська [21], Г. Лактіонова [21], В. Муранова [20], Л. Сукмановська [8] та інші.

Водночас, аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми, дозволяє стверджувати, що сьогодні у вітчизняній юридичній науці бракує фундаментальних розробок з адміністративно-правового регулювання захисту жінок від насильства в сім'ї. Поза увагою науковців залишилось також дослідження історико-правового аспекту виникнення насильства щодо жінок в Україні, що є необхідним для з'ясування передумов формування даного феномену, розкриття сутності цього явища та напрацювання шляхів її подолання.

Формулювання цілей статті: аналіз наукових праць з точки зору дослідження історичних аспектів виникнення домашнього насильства щодо жінок як складного та історично стійкого явища.

Виклад основного матеріалу. Гендерне насильство має глибоке історичне коріння як в Україні, так і закордоном. Воно бере свій початок із давніх-давен, відтоді як почало існувати людство на Землі. Різноманіття його форм негативно віддзеркалилося на процесах життєдіяльності, що значною мірою вплинуло на дискримінаційне становище жінок у суспільстві та в сім'ї [3, с. 27]. Хоч гендерне насильство – це насильство, побудоване на основі використання сили, що спирається на ознаку статі (включає словесні образи, погрози, побої, примус до сексуального зв'язку тощо), однак в основному сприймається як насильство проти жінок, яке чинять переважно чоловіки. Організація Об'єднаних Націй (далі – ООН), виділяючи окремий тип насильства – гендерне насильство або насильство проти жінок (поширена міжнародна аббревіатура VAW – violence against women), в основу покладає владні стосунки між чоловіками й жінками [4]. Н. Аніщук вважає, що гендерне насильство включає дії, що завдають фізичної, психологічної, сексуальної шкоди чи страждання, погрозу таких дій, примус та інші обмеження свобод всупереч принципу гендерної рівності [5, с. 19].

У статті 1 Декларації ООН про викорінення насильства щодо жінок, проголошеної резолюцією 48/104 Генеральної Асамблеї від 20 грудня 1993 року, під насильством щодо жінок розуміється будь-який акт насильства, скоєний на підставі статевої ознаки, який заподіює або може заподіяти фізичний, статевий чи психологічний збиток або страждання жінкам, а також загрози скоєння таких актів, примус або довільне позбавлення свободи в суспільному чи особистому житті.

Особливостями зазначеного виду насильства є те, що найчастіше це насильство здійснюється в приватному просторі (домашнє насильство),

тому його погано розпізнають і карають органи правосуддя. Найстрашнішою ознакою є те, що дуже часто це насильство пояснюють «культурою», традиціями й звичками [6].

Найпоширенішими видами гендерного насильства у світі вважаються зґвалтування, домашнє насильство (або насильство в сім'ї), проституція, секс-торгівля, сексуальні домагання [7, с. 74].

Щодо причин виникнення насильства в сім'ї, то гендерна нерівність і прояви дискримінації за ознакою статі, тобто необґрунтоване надання певних переваг чи, навпаки, утискання прав слабшого, сягають у далеке минуле. Насильство на сімейно-побутовому ґрунті протягом тривалого часу в багатьох країнах не вважалось правопорушенням, його розглядали як форму належної поведінки. Аналіз нормативних джерел різних епох і держав виразно свідчить про те, що сімейне насильство обумовлено особливостями традицій, національних цінностей, релігії та культури різних країн [8, с. 273].

І в Україні, і за кордоном держава або санкціонувала застосування насильства в сім'ї чи інших сферах життєдіяльності людини, або просто не заперечувала проти звичаїв та традицій, що встановилися в цій сфері [9, с. 10].

Аналіз історичних джерел свідчить, що гендерне насильство завжди було частиною існування людства. Його різноманітні початки простежуються з глибокої давнини. Вже тоді жінка мала в суспільстві становище поневоленої людини.

У Скіфській державі, яка проіснувала з VII до III ст. до н. є, шлюбно-сімейні відносини базувалися на принципах патріархату (зверхності батька) [10, с. 6]. Водночас, жінки не мали жодних прав на власність і спадщину. Якщо вдову після смерті чоловіка не було вбито й поховано разом із ним, то вона, як і майно померлого, переходила у спадщину до його старших родичів [11, с. 31].

Аналізуючи законодавство Київської Русі, можна констатувати, що воно закріплювало норми, які обмежували права жінок у порівнянні з чоловіками. За вбивство чи заподіяння каліцтва жінці призначалось покарання у вигляді полувіри (20 гривень), тоді як за вбивство чоловіка – віра (40 гривень) [10, с. 26]. Шлюбно-сімейне право до прийняття християнства регулювалося звичаєвим правом, яке допускало багатоженство, купівлю, викрадення і приведення нареченої [11, с. 76].

У так званому світському праві Київської Русі не існувало норм, які б охороняли сім'ю і моральність від злочинних посягань. Такі злочини передбачалися в церковних статутах Володимира і Ярослава. До них належали: «умикання», «пошибання» (згвалтування) боярських дружин і дочок, згвалтування дівиці групою осіб, розпуста (самовільне розлучення з дружиною) [12, с. 64].

Характерним для цього періоду було те, що обов'язкове розлучення наступало тільки в разі провини дружини. Цікаво, що подружня невірність чоловіка не давала підстав для розлучення дружинам [13, с. 122]. Як зазначає П. Захарченко, жінка могла бути ініціатором розлучення лише у випадку, коли чоловік мав великі борги, будучи неплатоспроможним, або зловживав спиртними напоями [10, с. 78].

Про нерівне становище жінки свідчить також і той факт, що за законом родове майно могли успадковувати лише сини. Батьківський двір без розподілу переходив до молодшого сина. Дочки спадкоємцями не вважалися, оскільки могли виносити майно за межі роду. В разі відсутності у спадкодавця синів його майно переходило до братів. Вони були зобов'язані забезпечити посагом дочок померлого, коли ті вступали у шлюб. Згодом «Розширена правда» передбачила, що майно померлого смерда, у якого не було синів, могло переходити у власність князя, а дочки від батьківського спадку отримували невелику частку на прожиття. Проте, нез'ясованим залишається питання про місце проживання дочок після

того, як батьківське майно опинялось у князя. Своєю чергою, майно бояр і дружинників, які не мали синів, дозволялось успадковувати дочкам [10, с. 29].

Після розпаду Київської держави й занепаду Галицько-Волинського князівства державно-правовий розвиток українських земель тісно пов'язується з Великим князівством Литовським. Литовські статuti серед злочинів проти сім'ї розрізняли: укладення шлюбу проти волі батьків і за відсутності бажання потерпілої, двоєженство; викрадання заміжньої жінки з її волі чи без неї. Винні особи підлягали смертній карі [10, с. 50]. Серед злочинів проти моралі розрізняли зґвалтування, проституцію, позашлюбні статеві зносини тощо. Під впливом церкви за ці злочини винуватих засуджували здебільшого до смертної кари [11, с. 96]. У справі про зґвалтування основним доказом для суду служив крик потерпілої. Якщо вона цього не робила або ніхто не чув — факт злочину був відсутній. У разі доведення своєї правоти потерпіла отримувала нав'язку (відшкодування за завдані побої, рани, образу честі). Покарання могло бути скасоване в разі згоди потерпілої вийти заміж за кривдника. Проявом залежності жінки від чоловіка є те, що позов дружини до суду подавався від імені чоловіка. Не мали права на спадок такі категорії осіб із спадкоємців за законом: донька, яка вийшла заміж без дозволу батьків чи опікунів; вдова шляхетського роду, яка без батьківської згоди вийшла заміж за простолюдина [10, с. 50-53].

Розлучення відбувалося за згодою обох сторін. Церква охороняла шлюб і сім'ю значно ширшим арсеналом засобів. Щоб запобігти сімейним драмам, церковне законодавство визначило лише два приводи для розлучення — перелюбство і тривалу та невиліковну хворобу одного з подружжя. У шлюбі чоловік мав перевагу над своєю дружиною і дітьми. Особиста влада чоловіка спиралася на його панівне становище в родині. Він був власником будинку, а отже, і всіх осіб, які проживали в ньому.

Чоловік міг віддати дружину, а батько — дітей у тимчасове рабство, передати їх під заставу, в найм, словом, використати замість себе як засіб повернення боргу [10, с. 55].

За час перебування українських земель у складі Польщі, а потім Речі Посполитої, умовами, необхідними для вступу до шлюбу, визнавалися досягнення необхідного шлюбного віку та згода батьків. Підставою для припинення шлюбу за церковними канонами була лише смерть одного з подружжя. Нерівноправне становище дружини полягало в тому, що їй належало право самовільно розпоряджатися лише рухомим майном, яке вона придбала на власні кошти. Польське право знало інститут опіки над жінками. Опіку встановлювали повнолітні брати, які зобов'язані були утримувати своїх сестер і видавати їх заміж із відповідним посагом. Лише після одруження жінка позбувалася опіки [10, с. 71].

За часів Української гетьманської держави до злочинів проти моралі належали: зрада чоловіка або дружини, викрадення чужої дружини, двоєженство, зґвалтування, неприродні статеві стосунки, позашлюбні зносини. Визначаючи кару за зазначені діяння, вагалися між кваліфікованою смертною карою і публічним побиттям [11, с. 206]. Відповідальності за зґвалтування можна було уникнути, вступивши до шлюбу із потерпілою [10, с. 124].

Вступивши до шлюбу, жінка переходила під опіку свого чоловіка. Вона не тільки приймала його прізвище, а й користувалася набутим авторитетом у суспільстві. Відтак чоловік представляв її інтереси в суді, розпоряджався посагом і власним майном на особистий розсуд, від імені дружини укладав цивільно-правові акти. Лише залишившись удовою при малолітніх дітях, вона отримувала право розпоряджатися своїм і дитячим майном. Упродовж усього сімейного життя посаг дружини (майно, виділене батьком для одруження) і віно чоловіка (виділена дружині частка з його майна) перебувала під його особистим наглядом і контролем. Після

смерті чоловіка дружина неподільно користувалась і віном, і посагом довічно або до нового одруження. Законодавство передбачало можливість утрати жінкою віна, якщо вона зреклася християнської віри або зрадила свого чоловіка. З тих же причин чоловік міг утратити право на посаг. Йому заборонялося приводити до свого будинку наложницю, змушувати жінку заробляти гроші перелюбством з іншими чоловіками чи безпідставно звинувачувати її в цьому [10, с. 128-129].

Час перебування України у складі Російської імперії (кінець XVIII - початок XX ст.) характеризувався тим, що дружина перебувала в залежному від чоловіка становищі. «Дружина зобов'язана підкорятися своєму чоловікові як главі сім'ї, мати до нього пошану, любов і необмежену вдячність», – йшлося в Зводі законів Російської імперії [10, с. 165]. Кодифікація кримінального законодавства Російської імперії у 1845 р. характеризувалася початком належного втручання держави у відносини між подружжям з метою захисту більш слабшої сторони. Закон уперше визначив кримінальну відповідальність чоловіка за завдання побоїв дружині [14, с. 252]. Уложення про покарання кримінальні і виправні знає й такий склад, як крадіжка жінки. Ст. 1529 говорить про такий злочин з метою згвалтування, а ст. 1549 – про крадіжку неповнолітньої з-під влади батьків або опікунів з метою вступу в шлюб [15, с. 103].

Як зазначає Н. Камінська, у Радянському Союзі насильства в сім'ї офіційно «не існувало». По-перше, «виносити сміття з хати» було негоже. Якщо тебе б'є чоловік – сама винна. А якщо і не винна – терпи, така жіноча доля. По-друге, навіть ті жінки, які все ж наважились подати заяву в міліцію, повертались додому ні з чим – заяву відмовлялися приймати [16, с. 74].

Ні Кримінальний кодекс УРСР 1960 року [17], ні Кодекс України про адміністративні правопорушення 1984 року [18] не визнавали домашнє насильство злочином чи адміністративним правопорушенням. Серед

кримінально-караних діянь, які стосувались вчинення фізичного насильства над жінками, були: примушування жінки до вчинення абортів, зґвалтування, задоволення статевої пристрасті неприродним способом, примушування жінки до статевого зв'язку.

Така ситуація зберігалась у національному законодавстві і після здобуття Україною незалежності. Лише в 2001 році Україна стала першою пострадянською державою, яка проблему домашнього насильства визнала на найвищому рівні, у результаті чого було прийнято закон «Про попередження насильства в сім'ї», який встановлював правові й організаційні засади попередження насильства в сім'ї і органи та установи, на які покладається здійснення заходів з попередження насильства в сім'ї [19]. З 07 червня 2003 року вчинення насильства в сім'ї було визнано адміністративним правопорушенням, та передбачено накладення стягнення у вигляді штрафу, виправних робіт та адміністративного арешту. З 11 січня 2019 року до виду кримінальних правопорушень проти життя та здоров'я особи віднесено домашнє насильство, яке карається громадськими роботами, арештом, обмеженням волі або позбавленням волі.

Висновки і перспективи. Підбиваючи загальні підсумки з досліджуваної тематики, слід сформулювати висновок, що проблема гендерного насильства в Україні має глибокі історичні коріння. Це пояснюється тим, що жінка, починаючи з часів існування Скіфської держави, займала залежне становище від чоловіка та зазнавала різноманітних проявів гендерної нерівності, таких як: відсутність прав на власність і спадщину; можливість купівлі та викрадення жінки, передання у тимчасове рабство, заставу та найм; обмеження підстав розірвання шлюбу за волевиявленням дружини; встановлення інституту опіки над жінкою. Все це в сукупності та усталені стереотипи ставлення до жінки як до особи, залежної від чоловіка, призвели до виникнення у XXI столітті

масштабної проблеми домашнього насильства. Звісно, що подолання такої гендерної асиметрії не може бути здійснено одразу та потребує: достатнього часу; прийняття досконалої законодавчої бази, яка б гарантувала належний захист потерпілим від домашнього насильства; створення органів, покликаних забезпечити своєчасне реагування держави на випадки домашнього насильства; вжиття превентивних заходів з метою попередження домашнього насильства тощо.

Література

1. Міністерство соціальної політики України. URL: <https://www.msp.gov.ua/news/18311.html> (дата звернення 14.01.2021).
2. Рішення Європейського Суду з прав людини від 03 вересня 2020 року у справі «Левчук проти України» (Заява № 17496/19). URL: <https://rm.coe.int/case-of-levchuk-v-ukraine-in-ukrainian-upd/16809fdc12> (дата звернення 15.01.2021).
3. Аніщук Н. В. Правові засоби викорінення гендерного насильства в Україні: історико-теоретичний аналіз: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра юрид. наук. Одеса, 2008. 36 с.
4. Гендерне насильство: що? де? коли? URL: <https://gurt.org.ua> (дата звернення 15.01.2021).
5. Аніщук Н.В. Виникнення та сутність феномена гендерного насильства: історикоправовий екскурс // Форум права. 2008. № 1. С. 18-22.
6. Марценюк Т. Годі терпіти: усе про гендерне насильство проти жінок. Гендер в деталях. URL: <https://genderindetail.org.ua/season-topic/genderne-nasilstvo/godi-terpiti-use-pro-genderne-nasilstvo-proti-zhinok-134410.html> (дата звернення 16.01.2021).

7. Бухтіярова І. Г., Бухтіяров О. А. Особливості генезису гендерного насильства // Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції. Дніпро, 2020. № 2. С. 73-75.
8. Сукмановська Л.М. Історичні аспекти виникнення проблеми домашнього насильства // Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. 2016. №3. С. 272-281.
9. Волощук А. М. Діяльність служби дільничних інспекторів міліції щодо попередження насильства в сім'ї: монографія / А. М. Волощук, Х. П. Ярмакі, О. В. Ковальова. Одеса: ОДУВС, 2013. 218 с.
10. Захарченко П.П. Історія держави і права України. 2018. URL: http://sites.znu.edu.ua/ua_statehood_history/sereda/Microsoft_Word_-_zakharchenko_p__-storVya_derzhavi_V_prava_ukra_ni.pdf (дата звернення 15.01.2021).
11. Іванов В.М. Історія держави і права України: Підручник. Київ: МАУП, 2007. 552 с.
12. Історія держави і права України у 2-х томах. Том 1 за редакцією В. Я. Тація, А. Й. Рогожина, В. Д. Гончаренка. Київ. 2014. 484 с.
13. Аніщук Н.В. Правове становище жінок за давньоруським законодавством // Актуальні проблеми держави і права. Одеса. 2003. С. 120-124.
14. Миронов Б. Н. Социальная история России периода империи (XVIII – начало XX в.): Генезис личности, демократ. семьи, гражд. о-ва и правового государства: в 2 т. Санкт-Петербург. 1999. Т. 1. 547 с.
15. Нестерцова-Собакарь О.В. Правове становище жінки на українських землях у складі Російської імперії у другій половині XIX – на початку XX ст.: монографія. Дніпро: Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, 2016. 233 с.
16. Каминская Н. Л. Проблема насилия над женщинами // Реалізація державної політики стосовно дітей, молоді, сімей та затвердження

- гендерної рівності в суспільстві на території Донецької області: матеріали регіонального круглого столу (м. Донецьк, 18 лютого 2009 р.). Донецьк: ДЮІ ЛДУВС ім. Е. О. Дідоренка, 2010. 216 с.
17. Кримінальний кодекс УРСР від 28.12.1960 №2001-05. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2001-05/ed19960712#Text> (дата звернення 14.01.2021).
  18. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07.12.1984. № 8073¹-X. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10/ed19841207#Text> (дата звернення 14.01.2021).
  19. Про попередження насильства в сім'ї: Закон України від 15.11.2001. № 2789-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2789-14#Text> (дата звернення 14.01.2021).
  20. Міжнародний досвід попередження та протидії домашньому насильству: монографія за заг. ред. А.О. Галая. К: КНТ. 2014. 160 с.
  21. Стан системи попередження насильства в сім'ї в Україні: правові, соціальні, психологічні та медичні аспекти / [Бондаровська В.М., Кочемировська О.О., Лактіонова Г.М. та ін.]. К: вид-во ФОП Клименко Ю.Я. 2010. 372 с.

References

1. Ministerstvo sotsialnoi polityky Ukrainy. URL: <https://www.msp.gov.ua/news/18311.html> (data zvernennia 14.01.2021).
2. Rishennia Yevropeiskoho Sudu z prav liudyny vid 03 veresnia 2020 roku u spravi «Levchuk proty Ukrainy» (Zaiava № 17496/19). URL: <https://rm.coe.int/case-of-levchuk-v-ukraine-in-ukrainian-upd/16809fdc12> (data zvernennia 15.01.2021).
3. Anishchuk N. V. Pravovi zasoby vykorinennia gendernoho nasylstva v Ukraini: istoryko-teoretychnyi analiz: avtoref. dys. na zdobuttia nauk. stupenia d-ra yuryd. nauk. Odesa, 2008. 36 s.

4. Henderne nasylstvo: shcho? de? koly? URL: <https://gurt.org.ua> (data zvernennia 15.01.2021).
5. Anishchuk N.V. Vynyknennia ta sutnist fenomena genderneho nasylstva: istorykopravovyi ekskurs // Forum prava. 2008. № 1. S. 18-22.
6. Martseniuk T. Hodi terpty: use pro henderne nasylstvo proty zhinok. Hender v detaliakh. URL: <https://genderindetail.org.ua/season-topic/genderne-nasilstvo/godi-terpiti-use-pro-genderne-nasilstvo-proti-zhinok-134410.html> (data zvernennia 16.01.2021).
7. Bukhtiiarova I. H., Bukhtiiarov O. A. Osoblyvosti henezysu henderneho nasylstva // Aktualni problemy vitchyznianoï yurysprudentsii. Dnipro, 2020. № 2. S. 73-75.
8. Sukmanovska L.M. Istorychni aspekty vynyknennia problemy domashnoho nasylstva // Naukovyi visnyk Lvivskoho derzhavnoho universytetu vnutrishnikh sprav. 2016. №3. S. 272-281.
9. Voloshchuk A. M. Diialnist sluzhby dilnychnykh inspektoriv militsii shchodo poperedzhennia nasylstva v simi: monohrafiia / A. M. Voloshchuk, Kh. P. Yarmaki, O. V. Kovalova. Odesa: ODUVS, 2013. 218 s.
10. Zakharchenko P.P. Istoriia derzhavy i prava Ukrainy. 2018. URL: http://sites.znu.edu.ua/ua_statehood_history/sereda/Microsoft_Word_-_zakharchenko_p__-storVya_derzhavi_V_prava_ukra_ni.pdf (data zvernennia 15.01.2021).
11. Ivanov V.M. Istoriia derzhavy i prava Ukrainy: Pidruchnyk. Kyiv: MAUP, 2007. 552 s.
12. Istoriia derzhavy i prava Ukrainy u 2-kh tomakh. Tom 1 za redaktsiieiu V. Ya. Tatsiia, A. Y. Rohozhyna, V. D. Honcharenka. Kyiv. 484 s.
13. Anishchuk N.V. Pravove stanovyshe zhinok za davnoruskym zakonodavstvom // Aktualni problemy derzhavy i prava. Odesa. 2003. S. 120-124.

14. Mironov B. N. Sotsialnaya istoriya Rossii perioda imperii (XVIII – nachalo XX v.): Genezis lichnosti, demokrat. semi, grazhd. o-va i pravovogo gosudarstva: v 2 t. Sankt-Peterburg. 1999. T. 1. 547 s.
15. Nestertsova-Sobakar O.V. Pravove stanovyshche zhinky na ukrainskykh zemliakh u skladi Rosiiskoi imperii u druhii polovyni KhIKh – na pochatku KhKh st.: monohrafiia. Dnipro: Dnipropetrovskyi derzhavnyi universytet vnutrishnikh sprav, 2016. 233 s.
16. Kaminskaya N. L. Problema nasiliya nad zhenshchinami // Realizatsiya derzhavnoi politiki stosovno ditey, molodi, simey ta zatverdzhennya gendernoï rivnosti v suspilstvi na teritorii Donetskoï oblasti: materiali regionalnogo kruglogo stolu (m. Donetsk, 18 lyutogo 2009 r.). Donetsk: DYuI LDUVS im. Ye. O. Didorenka, 2010. 216 s.
17. Kryminalnyi kodeks URSR vid 28.12.1960 №2001-05. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2001-05/ed19960712#Text> (data zvernennia 14.01.2021).
18. Kodeks Ukrainy pro administratyvni pravoporushennia vid 07.12.1984. № 80731-Kh. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10/ed19841207#Text> (data zvernennia 14.01.2021).
19. Pro poperedzhennia nasylstva v simi: Zakon Ukrainy vid 15.11.2001. № 2789-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2789-14#Text> (data zvernennia 14.01.2021).
20. Mizhnarodnyj dosvid poperedzhennja ta protydiji domashnjomu nasylystvu: monohrafija za zagh. red. A.O. Ghalaja. K: KNT. 2014. 160 s.
21. Stan systemy poperedzhennya nasylystva v sim"yi v Ukrayini: pravovi, sotsial'ni, psykholohichni ta medychni aspekty / [Bondarovs'ka V.M., Kochemyrovs'ka O.O., Laktionova H.M. ta in.]. K: vyd-vo FOP Klymenko Yu.Ya. 2010. 372 s.